

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอ แม่สะเรียง จังหวัด แม่ฮ่องสอน
ข้อมูล ณ วันที่ ๔ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายรัชพล เกรียงไกรสิงห์

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๕๖/๒ หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านกา อำเภอมะสะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ๕๘๑๑๐

โทรศัพท์ ๙๘๗-๗๒๘๑๘๖ Facebook โก๋ ฮิวโก้ Line ๐๙๓๑๙๖๙๖๕๖

เกิด พ.ศ. ๒๕๒๒ ปัจจุบันอายุ ๔๖ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา ปริญญาตรี

สถาบันการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตลำปาง

คณะ/สาขาวิชา วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาพืชศาสตร์ (พืชไร่)

๖. อาชีพปัจจุบัน

☐ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☒ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

ระบุ.....

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๒

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก.....ผัก.....

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ...๒....แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

๒.๑ แปลงเรียนรู้การปลูกผักอินทรีย์ เนื่องจากมองเห็นคุณค่าและความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อม สุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภค และอยากเป็นตัวอย่างเป็นจุดถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ โดยจะเน้นผักตามฤดูกาล

๒.๒ แปลงเรียนรู้การปลูกผักหมุนเวียนตามฤดูกาล มีการปลูกไม้ผล เช่น กัลยาร มะขาม เาะ ขนุน ฯลฯ พืชผัก เช่น ผักกูด ผักเชียงดา (เก็บผลผลิตได้ตลอดทั้งปี) ไม้ยืนต้น เช่น หนาม โกงโก้ (พืชทดลองที่อยากพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของ ศพก.ในอนาคต) โดยมีการจำหน่ายผลผลิตที่มีในแต่ละฤดูกาล ทั้งยังนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น นำกล้วยมาทำเป็นกล้วยฉาบ เป็นต้น

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน.....๕.....ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

- ๓.๑ ฐานเรียนรู้เกษตรผสมผสานด้านพืช
- ๓.๒ ฐานเรียนรู้การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก
- ๓.๓ ฐานเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่
- ๓.๔ ฐานเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก
- ๓.๕ ฐานเรียนรู้การบริหารจัดการน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์(โซลาร์เซลล์)

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน.....๔.....หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน๕..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต
๒. การจัดทำมาตรฐานการผลิต
๓. การจัดการด้าน
๔. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต
๕. การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน๓..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. เศรษฐกิจพอเพียง
๒. เกษตรผสมผสาน
๓. การจัดทำบัญชีครัวเรือน

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน๒..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
๒. วิสาหกิจชุมชน

๔.๔ หลักสูตรเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรผู้นำ ที่มีความโดดเด่นของ ศพก. ได้แก่ (ให้ระบุมาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

๑. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างรายได้เสริมให้เกษตรกร เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการ สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น ค่าเข้าชม กิจกรรม แปรรูปสินค้า และลดการพึ่งพารายได้จากการเกษตรเพียงอย่างเดียว

๒. เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท ส่งเสริมธุรกิจท้องถิ่น เช่น โฮมสเตย์ ร้านอาหาร ของฝาก สร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน

๓. เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมให้กับนักท่องเที่ยว ส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาวบ้านฟื้นฟูความรู้ดั้งเดิม เช่น การปลูกข้าว การทำผ้าทอ

๔. เพื่อสร้างการเรียนรู้และจิตสำนึกด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการทำเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ ปลูกฝังแนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๕. เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้พื้นที่การเกษตรเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบและแรงงานในท้องถิ่น ลดการสูญเสียผลผลิตทางการเกษตร

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มองหาประสบการณ์ใหม่ๆ ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเกษตร เรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร หรือสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทของประเทศไทยซึ่งยังคงมีทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตเรียบง่ายที่น่าค้นหา หนึ่งในกลไกสำคัญที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเหล่านี้สามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน คือ บทบาทของเกษตรกรต้นแบบ ผู้ที่ไม่เพียงแต่มีความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

แต่ยังเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แรงบันดาลใจ และต้นแบบของการใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งกลมกลืนกับวิถีเกษตรได้อย่างลงตัว

แนวคิดและพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เน้นให้ผู้มาเยือนได้มีโอกาสสัมผัสเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเกษตรในสถานที่จริง เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความเรียบง่าย สมถะ และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งต่างจากการท่องเที่ยวในเชิงบริโภคทั่วไป สิ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความพิเศษคือ การเชื่อมโยง "ผลผลิตทางการเกษตร" กับ "ประสบการณ์" เช่น

- การปลูกผักอินทรีย์
- การเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
- การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำข้าวเกรียบ การทำสบู่น้ำมันไผ่

สิ่งเหล่านี้กลายเป็น “สินค้า” ทางวัฒนธรรมและการศึกษา ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมและเรียนรู้ โดยเฉพาะเมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกออกแบบโดย เกษตรกรต้นแบบ ผู้ที่เข้าใจบริบทของท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีชีวิตชีวา

บทบาทของเกษตรกรต้นแบบในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เกษตรกรต้นแบบเป็นบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในการทำการเกษตร โดยมักเป็นผู้ที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จริงในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการผลิตที่พอเหมาะพอควร การดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันภายในครัวเรือนและชุมชน เมื่อเกษตรกรต้นแบบหันมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ของตนเอง พวกเขาไม่เพียงแค่จัดกิจกรรมให้ผู้มาเยือน แต่ยังทำหน้าที่เป็น "ครูในพื้นที่" ที่ถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรกรรม การพึ่งพาตนเอง และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งสิ่งนี้สร้างความประทับใจและคุณค่าในใจของผู้เข้าชมได้อย่างแท้จริง

กระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๑. การสำรวจและวางแผนพื้นที่

เกษตรกรต้นแบบจะเริ่มจากการสำรวจศักยภาพของพื้นที่ เช่น แหล่งน้ำ แปลงปลูก ระบบสาธารณูปโภค และการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว จากนั้นจึงวางแผนแบ่งโซนให้เหมาะสม เช่น

- โซนเกษตรผลิตจริง เช่น แปลงผัก สวนผลไม้ บ่อปลา
- โซนเรียนรู้ เช่น ลานเวิร์กช็อป ศาลารับแขก
- โซนจำหน่ายสินค้า เช่น ร้านขายผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์แปรรูป
- โซนบริการ เช่น โฮมสเตย์ ลานจอดรถ ห้องน้ำ

๒. การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยว

กิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่

- การสาธิตการปลูกผักปลอดสาร
- การเลี้ยงไก่ไข่ในสวนผลไม้
- การทำปุ๋ยหมักจากเศษพืช
- การทำอาหารท้องถิ่นจากวัตถุดิบในฟาร์ม

กิจกรรมเหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก ครอบครัว

นักศึกษา หรือหน่วยงานราชการ

๓. การจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน

เกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จมักไม่ทำงานเพียงลำพัง แต่จะดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม อาทิเช่น

- จ้างคนในชุมชนเป็นวิทยากรหรือผู้ช่วย
- เปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านนำสินค้ามาขาย
- รวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อบริหารจัดการร่วมกัน
- รับสมัครมัคคุเทศก์ท้องถิ่นมาช่วยนำชม

ผลลัพธ์และประโยชน์ที่เกิดขึ้น

การทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเกษตรกรต้นแบบก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายมิติ ดังนี้:

ด้านเศรษฐกิจ

- สร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวควบคู่กับการขายผลผลิต
- ลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตตกต่ำ

- ช่วยกระจายรายได้สู่คนในชุมชน

ด้านการศึกษา

- เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และหน่วยงานต่างๆ
- ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้การเกษตรที่ไม่สามารถหาได้จากตำรา

ด้านสังคม

- สร้างความสามัคคีในชุมชนจากการทำงานร่วมกัน
- ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมให้ดูมีคุณค่าและน่าภาคภูมิใจ
- ลดการย้ายถิ่นฐานของคนในวัยแรงงาน

ด้านสิ่งแวดล้อม

- รักษาวิถีเกษตรที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ
- ลดการใช้สารเคมี ส่งเสริมการผลิตแบบอินทรีย์
- ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเกษตรโดยเกษตรกรต้นแบบไม่ใช่เพียงการปรับพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม แต่เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยอาศัยองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และความเข้าใจในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักยึด เกษตรกรต้นแบบจึงเปรียบเสมือน “ครู”

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ของ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรูปแบบการถ่ายทอดความรู้หลัก ๆ ดังนี้

๑. การเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบ (ครูพาทำ)

เกษตรกรต้นแบบที่ทำเกษตรในพื้นที่จริง ถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการฟาร์ม การลดต้นทุน ใช้รูปแบบ "เรียนรู้จากการลงมือทำ" (Learning by doing)

๒. การจัดอบรม / ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดกิจกรรมฝึกอบรมตามหัวข้อที่เกี่ยวข้อง เช่น การเพิ่มผลผลิต การใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ การแปรรูปผลผลิต

๓. แปรเปลี่ยนรู้/แปลงสาธิต มีแปลงเกษตรจริงที่ใช้สำหรับสาธิตกระบวนการผลิตหรือเทคโนโลยี ผู้เข้าร่วมสามารถดูตัวอย่างการปฏิบัติงานจริง เช่น การปลูกพืชแบบแม่นยำ การใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการเรียนรู้เชิงประจักษ์ (Experiential learning)

๔. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้ เช่น วิดีโอสาธิต แอปพลิเคชัน หรือ facebook ถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงเกษตรกรหลากหลายกลุ่มวัย ใช้รูปแบบ บรรยาย + เวิร์กช็อป เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

๕. เครือข่ายเกษตรกร/การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ เช่น กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยเหลือกันระหว่างเกษตรกร

๖. การถ่ายทอดจากหน่วยงานวิชาการ เช่น การร่วมมือกับกรมส่งเสริมการเกษตร สถานศึกษา และการได้รับองค์ความรู้วิชาการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในพื้นที่จริง

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

ในบทบาทประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแม่สะเรียง การนำเสนอผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของศูนย์เรียนรู้ และศูนย์เครือข่ายของอำเภอแม่สะเรียง ในที่ประชุมคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตระดับจังหวัด เพื่อสะท้อนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนต่อไป

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

๑. แผนพัฒนาด้านการตลาดโดยการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ในศูนย์ฯ ให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น เช่น น้ำพริกคั่วปลาตุก การผลิตชาสมุนไพร น้ำหม่อน กล้วยฉาบ กล้วยตาก กล้วยตากเคลือบ (ชีสโกแลต กาแฟ ชา สตรอเบอรี่)

๒. ทำร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กับเกษตรกร และกลุ่มอาชีพในพื้นที่ รวมถึงสามารถเป็นแหล่งที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือช่องทางการสร้างอาชีพให้กับเกษตรกรและเด็ก เยาวชน ได้

๓. สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกับ ศพก.เครือข่าย และสถานที่สำคัญในพื้นที่ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ที่สนใจ เป็นการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ ศพก.เครือข่ายและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

นายรัชพล เกรียงไกรสิงห์ เดิมทีเคยทำงานในบริษัทเอกชนและเคยเป็นลูกจ้างของหน่วยงานราชการมาก่อน ชีวิตการทำงานเต็มไปด้วยหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการเดินทางที่ห่างไกลจากบ้านเกิด แต่เมื่อเวลาผ่านไป เขาเริ่มรู้สึกถึง "จุดอิ่มตัว" ในเส้นทางอาชีพเดิม และเริ่มหันกลับมาทบทวนถึงคุณค่าของผืนดินที่บรรพบุรุษได้ทิ้งไว้ให้

แรงบันดาลใจในการเปลี่ยนวิถีชีวิตเริ่มก่อตัวขึ้นจากความตั้งใจที่อยากกลับมาสานต่อพื้นที่ทำกินของคุณพ่อ ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมจากการใช้ประโยชน์อย่างไม่เหมาะสมในอดีต เขามองเห็นว่า หากต้องกลับมาทำการเกษตรจริงจัง ก็ต้องไม่ใช่รูปแบบเดิม ๆ ที่พึ่งพาแต่โชคชะตาและประสบการณ์เพียงอย่างเดียว

ด้วยความรู้ ความเข้าใจที่สั่งสมจากโลกการทำงาน จึงเริ่มนำหลักวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในส่วนใดของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ดิน การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสม ไปจนถึงการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาด เป้าหมายคือการสร้างรายได้อย่างมั่นคง ในขณะที่ยังได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว และไม่ต้องจากถิ่นฐานบ้านเกิดไปทำงานที่อื่นอีกต่อไป

แนวคิดของนายรัชพลจึงไม่ใช่แค่การทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพเท่านั้น แต่คือการทำเกษตรอย่างมี "ความรู้ ความคิด และความหวัง" เพื่ออนาคตที่ยั่งยืนทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และผืนดินที่รัก

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ปัจจุบันภาคการเกษตรกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี หรือพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งทั้งหมดล้วนส่งผลกระทบต่อความสามารถในการผลิต ความมั่นคงของรายได้ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยตรง ความท้าทายเหล่านี้ได้กลายเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกษตรกร หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชนต้องหันมาพิจารณาการทำเกษตรในรูปแบบใหม่ที่อิงหลักวิชาการและนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอย่างเป็นระบบ หนึ่งในปัญหาหลักที่ส่งผลต่อการเกษตรในระยะยาว คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ไม่อาจควบคุมได้ เช่น ฝนทิ้งช่วง น้ำหลาก หรือลมแรงเกินกว่าฤดูกาล ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน พืชบางชนิดที่เคยเติบโตได้ดีเริ่มให้ผลผลิตลดลงหรือสูญพันธุ์ในบางพื้นที่ ขณะที่ศัตรูพืชก็มีแนวโน้มปรับตัวและแพร่ระบาดมากขึ้น ภัยธรรมชาติเหล่านี้สร้างความเสียหายต่อพืชผลเป็นวงกว้าง และยิ่งยากแก่การพยากรณ์หรือวางแผนการผลิต เกษตรกรจำนวนมากจึงเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์ดิน น้ำ หรือสภาพอากาศ เพื่อประกอบการตัดสินใจ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) เพื่อควบคุมปัจจัยการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อีกหนึ่งปัญหาสำคัญคือ ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ราคาผลผลิตทางการเกษตรกลับผันผวนอยู่เสมอ เกษตรกรจำนวนมากยังคงยึดแนวทางการผลิตแบบดั้งเดิม ใช้แรงงานจำนวนมาก ใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชในปริมาณสูง ทำให้ต้นทุนสูงแต่ผลตอบแทนต่ำ ที่ร้ายแรงยิ่งกว่านั้นคือ ระบบตลาดที่ไม่เป็นธรรม ทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง และไม่มียานาจต่อรองในราคาขายของตนเอง ส่งผลให้เกิດหนี้สินสะสม การนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยจึงเป็นทางออกสำคัญ เช่น การใช้ระบบน้ำอัตโนมัติ หรือการผลิตและแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าโดยใช้เครื่องมือทันสมัย ซึ่งล้วนแล้วแต่ช่วยลดต้นทุนแรงงาน เพิ่มคุณภาพผลผลิต และสามารถต่อรองในตลาดได้ดีกว่าเดิม ในขณะเดียวกัน เกษตรกรยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเกษตรในวัยหนุ่มสาวที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากคนรุ่นใหม่จำนวนมากเลือกที่จะทำงานในเมืองหรือภาคอุตสาหกรรม ด้วยภาพลักษณ์ของอาชีพเกษตรที่ยังถูกมองว่าลำบาก รายได้น้อย และไม่มีความมั่นคง การขาดแรงงานนี้ทำให้หลายครอบครัวไม่สามารถดูแลพื้นที่เกษตรของตนเองได้อย่างเต็มที่ จำเป็นต้องหาวิธีทำให้การเกษตรกลายเป็นงานที่ “ใช้แรงงานน้อยลง แต่ได้ผลมากขึ้น” นี่จึงกลายเป็นช่องทางสำคัญให้เทคโนโลยีเข้ามาแทนแรงงานในหลายขั้นตอน ตั้งแต่การเพาะปลูก เก็บเกี่ยว ไปจนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เช่น การใช้โดรนบินพ่นสาร หรือการใช้เครื่องหยอดเมล็ดอัตโนมัติ

นอกจากนี้ ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก็เป็นอีกแรงกดดันสำคัญ ผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ ความปลอดภัย และแหล่งที่มาของอาหาร พวกเขาต้องการสินค้าที่มีคุณภาพปลอดภัย และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ตั้งแต่แหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค เกษตรกรจึงไม่สามารถผลิตโดยไร้มาตรฐานได้อีกต่อไป การผลิตตามมาตรฐาน GAP หรือ Organic รวมถึงการติด QR Code บนสินค้าเพื่อให้ลูกค้าตรวจสอบได้ เป็นสิ่งที่จำเป็นมากขึ้น และทั้งหมดนี้ต้องอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลและความรู้ทางวิชาการเข้ามาช่วยออกแบบระบบ

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

ในปัจจุบัน ภาคการเกษตรของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ทั้งจากภัยธรรมชาติ ความผันผวนของราคาผลผลิต ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ต้นทุนการผลิตที่สูง และการขาดแคลนแรงงาน ทำให้เกษตรกรจำนวนมากต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการผลิต โดยหันมาใช้ หลักวิชาการ ร่วมกับ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตร เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้นทุนน้อยลง และมีความยั่งยืนในระยะยาว

การนำหลักวิชาการและเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ ไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ยุ่งยากหรือเกินขีดความสามารถของเกษตรกร แต่เป็นการค่อยๆ พัฒนา ปรับปรุง และเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและวัดผลได้จริง การลดปัญหาเรื่องดิน น้ำ และอากาศในพื้นที่การเกษตรหนึ่งในปัญหาหลักของเกษตรกรไทยคือความเสื่อมโทรมของดิน จากการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงต่อเนื่องเป็นเวลานาน รวมถึงการขาดการปรับปรุงดินอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ดินแน่น ทึบ และมีอินทรีย์วัตถุต่ำ เกษตรกรที่หันมาใช้หลักวิชาการจึงได้นำวิธีการ วิเคราะห์ดิน มาใช้ก่อนเริ่มปลูกพืช เพื่อให้สามารถเลือกใช้ปุ๋ยและปรับสภาพดินได้ตรงจุด ไม่เปลืองต้นทุน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ในด้านสภาพอากาศ มีการนำระบบพยากรณ์อากาศในท้องถิ่น เพื่อช่วยวางแผนการเพาะปลูกและป้องกันความเสียหายจากฝนฟ้าหรือโรคพืชที่มาพร้อมกับสภาพอากาศเฉพาะช่วง

การลดการระบาดของศัตรูพืชและลดการใช้สารเคมีในวัฏกรรมสำคัญในส่วนนี้คือการใช้ชีวภัณฑ์ป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เช่น เชื้อราบีวเวอเรีย เชื้อไตรโคเดอร์มา หรือจุลินทรีย์กำจัดแมลงที่ผลิตได้เองในฟาร์ม นอกจากจะปลอดภัยกับผู้บริโภคและเกษตรกรแล้ว ยังเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

ในยุคที่การเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาหลากหลาย ทั้งภัยธรรมชาติ ความผันผวนของตลาด ต้นทุนที่สูงขึ้น และแรงงานที่ลดลง เกษตรกรจำนวนไม่น้อยยังยึดติดกับวิธีการแบบเดิม ทำให้ผลผลิตและรายได้ไม่สอดคล้องกับแรงงานและต้นทุนที่ลงไป อย่างไรก็ตาม ยังมี “เกษตรกรต้นแบบ” จำนวนหนึ่งที่สามารถปรับตัวและพัฒนา “พื้นที่เล็กๆ” ของตนเองให้กลายเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ มีผลตอบแทน และมีความยั่งยืน โดยอาศัย หลักวิชาการ ผสานกับ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในทุกขั้นตอน

ขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร ที่เกษตรกรต้นแบบใช้จริงในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่า แม้มีพื้นที่จำกัด หากมีความรู้ ความเข้าใจ และเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสม ก็สามารถประสบความสำเร็จได้

๑. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ เกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จมักเริ่มต้นด้วยการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ของตนเองอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็น ขนาดของพื้นที่ ทิศทางลม แสงแดด ชนิดของดินและความอุดมสมบูรณ์ และแหล่งน้ำ

๒. วางแผนการผลิตตามหลักวิชาการ หลังจากวิเคราะห์พื้นที่แล้วการวางแผนการผลิต โดยพิจารณาจากพืชหรือสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความต้องการของตลาดในพื้นที่ รอบการผลิต ความเสี่ยง และผลตอบแทน

๓. เริ่มนำเทคโนโลยีขนาดเล็กและนวัตกรรมง่ายๆ มาใช้ด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่และงบประมาณ เกษตรกรต้นแบบจึงเน้นใช้เทคโนโลยีที่ ราคาไม่แพง ใช้งานง่ายและดูแลเองได้ เช่น ระบบน้ำหยด การใช้น้ำหมักชีวภาพ เช่น จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ปุ๋ยน้ำหมักจากเศษพืชอาหาร และการเพาะเชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อป้องกันโรคทางดิน

๓) อธิบายขั้นตอนการทำงานเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ต้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การทำงานเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เป็นแนวทางที่เน้นการใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ และองค์ความรู้เชิงเทคนิคเข้ามาช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีดังนี้

๑. การวางแผนการผลิต โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เพาะปลูก, สภาพภูมิอากาศ, ลักษณะดิน, แหล่งน้ำ เลือกชนิดพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่และฤดูกาล เช่น เลือกข้าวหน้าน้ำฝนในพื้นที่ลุ่ม เลือกพืชใช้น้ำน้อยในฤดูแล้ง

๒. การวิเคราะห์ดิน เก็บตัวอย่างดิน อย่างถูกวิธี ส่งวิเคราะห์ที่ ศูนย์บริการวิชาการเกษตร/สถานวิจัยดิน รายงานจะระบุค่า pH, ความเป็นกรด-ด่าง, อินทรีย์วัตถุ, ธาตุอาหารหลัก (N-P-K), ธาตุอาหารรองใช้ผลวิเคราะห์ เพื่อเลือกปุ๋ยให้เหมาะสม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยอินโดไมต์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ฯลฯ

๓. การเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสม เลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับภูมิอากาศในพื้นที่ เช่น พันธุ์ทนแล้ง ทนน้ำท่วม หรืออุณหภูมิสูง พันธุ์ที่ ต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช เช่น ข้าวพันธุ์ต้านทานเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เลือกพันธุ์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ เช่น ใช้บริโภค ใช้แปรรูป หรือขายตลาดเฉพาะ

๔. การจัดการน้ำ วางแผน ระบบชลประทาน ปรับให้เหมาะกับพืชแต่ละชนิด พืชบางชนิดไม่ทนต่อน้ำขัง ใช้เทคโนโลยีช่วย

๕. การป้องกันและกำจัดโรคแมลงอย่างมีประสิทธิภาพ ฝ้าระวังด้วยการ สำรวจศัตรูพืชสม่ำเสมอ ใช้แนวทาง ผสมผสาน ปรับระบบปลูกพืช (สลับพืช/พืชร่วม) ใช้ชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อบีที เชื้อราไตรโคเดอร์มา ใช้สารเคมีเฉพาะเมื่อจำเป็น และเลือกใช้แบบปลอดภัย

๖. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด ใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่เหมาะสมเพื่อลดการสูญเสีย การจัดการหลังเก็บเกี่ยว อาจมีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า

๗. การประเมินผลและปรับปรุง บันทึกผลผลิต ต้นทุน และผลตอบแทน วิเคราะห์ว่าเทคนิคที่ใช้ได้ผลหรือไม่ นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงในรอบการผลิตต่อไป

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินการใน ศพก. มีดังนี้

- ๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๓.....ชนิด ประกอบด้วย
 - ๑.๑) ...ผักกูด..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๐ - ๑ - ๐.....(ไร่-งาน-วา)
 - ๑.๒) ...ผักสลัด..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๐ - ๐ - ๒๐.....(ไร่-งาน-วา)
 - ๑.๓) ...หน่อไม้หวาน..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๐ - ๐ - ๒๐.....(ไร่-งาน-วา)
 - ๑.๓) ...สตอเบอรี่..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๐ - ๐ - ๒๐.....(ไร่-งาน-วา)
- ๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๓.....ชนิด ประกอบด้วย
 - ๒.๑)ปลาตะเพียน..... จำนวน.....๒๐๐.....(หน่วย...ตัว...)
 - ๒.๒)ปลาดุก..... จำนวน.....๒๕๐.....(หน่วย...ตัว...)
 - ๒.๓)ปลานิล..... จำนวน.....๑๕๐.....(หน่วย...ตัว...)
- ๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย
 - ๓.๑)ไก่ไข่..... จำนวน.....๕๐.....(ตัว)
 - ๓.๒) จำนวน..... (ตัว)
 - ๓.๓) จำนวน..... (ตัว)
- ๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย
 - ๔.๑)กล้วยฉาบ..... จำนวน.....๒๐.....(หน่วย...กก...)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า...ผัก ปลา และไก่ไข่.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

- ๑.๑)การปลูกผัก..... เป็นเงิน.....๕๐๐.....บาท/รอบการปลูก
 - ๑.๒)อาหารปลา..... เป็นเงิน.....๓,๕๐๐.....บาท/รอบการผลิต
 - ๑.๓)อาหารไก่ไข่..... เป็นเงิน.....๔,๕๐๐.....บาท/รอบการผลิต
- รวมต้นทุนการผลิต๘,๕๐๐.....บาท/รอบการผลิต
- รายได้๒๐,๐๐๐.....บาท/รอบการผลิต

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ผัก และผลไม้อินทรีย์.....

เฉลี่ยรายได้วันละ.....๔๕๐.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ร้านอาหาร (ท่องเที่ยวเชิงเกษตร).....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....๓,๕๐๐.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....-.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....จำหน่ายปลา ไข่ ไก่ และหมาก.....

เฉลี่ยรายได้ปีละ.....๒๐,๐๐๐.....บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติกำลังทวีความรุนแรงขึ้น การเกษตรในปัจจุบันจึงไม่อาจดำเนินไปด้วยวิธีการเดิมที่เน้นผลผลิตอย่างเดียวโดยละเลยผลกระทบต่อระบบนิเวศ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ได้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาปรับใช้กับการทำการเกษตรอย่างสมดุล เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับชุมชนและท้องถิ่น ศพก. ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบสู่เกษตรกรรายอื่น ผ่านกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง ให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เทคโนโลยีชีวภาพก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่ศพก. หลายแห่งนำมาใช้ในรูปแบบของชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา ซึ่งช่วยควบคุมโรคพืชและแมลงศัตรูพืชได้อย่างปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมีอันตราย และสร้างสมดุลของระบบนิเวศในแปลงเกษตร อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้วิธีการป้องกันแบบผสมผสาน (IPM) ที่เน้นการใช้วิถีทางธรรมชาติก่อนการใช้สารเคมี

จะเห็นได้ว่าบทบาทของ ศพก. ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเพิ่มผลผลิตหรือสร้างรายได้ให้เกษตรกรเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบของการทำเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม การเกษตรที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมในศูนย์เรียนรู้เหล่านี้ จึงเป็นหนทางหนึ่งของการพัฒนาเกษตรกรรมที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในระดับครัวเรือน และพื้นที่ชุมชน

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติกำลังถูกใช้อย่างรวดเร็วและขาดการฟื้นฟูอย่างสมดุล การอนุรักษ์จึงกลายเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่มีบทบาทโดยตรงต่อการใช้ทรัพยากร ทั้งดิน น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการเกษตรให้เดินหน้าอย่างมีจิตสำนึกต่อธรรมชาติ ผ่านการบูรณาการเทคโนโลยี ความรู้ และประสบการณ์จริงจากเกษตรกรต้นแบบ

กิจกรรมทางการเกษตรที่ดำเนินอยู่ในศพก. แม้จะมีเป้าหมายหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และสร้างรายได้ให้เกษตรกร กิจกรรมเหล่านี้ยังส่งผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจาก “การจัดการดิน” ซึ่งเป็นหัวใจของระบบการเกษตร ศพก. เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีเกินความจำเป็น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการลดการปนเปื้อนในดินและแหล่งน้ำ ขณะเดียวกันใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยชีวภาพที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน ช่วยฟื้นฟูอินทรียวัตถุในดิน และทำให้ระบบนิเวศในแปลงเกษตรดีขึ้น

กิจกรรมทางการเกษตรในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ไม่ได้ให้ประโยชน์เฉพาะด้านเศรษฐกิจหรือผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น หากแต่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งในดิน น้ำ อากาศ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยอาศัยแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืนควบคู่กับภูมิ

ปัญญาและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาเกษตรกรรมที่เคารพธรรมชาติ และสร้างสมดุลให้กับชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

- มีความรู้ความเข้าใจในการทำการเกษตรอินทรีย์
- มีความรู้ความเข้าใจในการประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
- มีความรู้ความเข้าใจในด้านการตลาดของผลผลิตทางการเกษตร
- มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม
- มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในด้านการให้บริการอบรม การศึกษาดูงาน และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเน้นการปฏิบัติจริง

ศพก. ทำหน้าที่เป็นจุดกลางในการจัดกิจกรรมอบรมให้กับเกษตรกรในชุมชน เช่น การอบรมเรื่องการใช้ปุ๋ย การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการศัตรูพืชแบบชีวภาพ หรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดต้นทุนการผลิต อีกทั้งยังเปิดพื้นที่ให้กับหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา หรือชุมชนจากพื้นที่อื่นเข้ามาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง

ที่สำคัญเกษตรกรต้นแบบ ยังทำหน้าที่เป็น วิทยากรถ่ายทอดความรู้ โดยอาศัยประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง ถ่ายทอดเรื่องราวและเทคนิคต่าง ๆ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เข้าอบรมและผู้ที่มาดูงานได้อย่างดี ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเกษตรสู่ความยั่งยืนในระดับฐานรากของประเทศ

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมอบรมเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา และเป็นที่ปรึกษาให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยอาศัยเกษตรกรต้นแบบและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีความรู้ความเข้าใจในสภาพพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

ศพก. ทำหน้าที่เป็น “จุดประสาน” ในการให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาด้านการผลิต เช่น ปัญหาดินเสื่อม โรคและแมลงในพื้นที่ โดยให้คำแนะนำตามหลักวิชาการ พร้อมแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงเชื่อมโยงเกษตรกรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนเพิ่มเติม

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญแก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยเน้นการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับสถานการณ์จริง ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการทรัพยากรในฟาร์ม

ศพก. ทำหน้าที่สื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารด้านการเกษตร เช่น ราคาสินค้าเกษตร สภาพอากาศ การระบาดของศัตรูพืช หรือประกาศจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ นอกจากนี้ยังให้บริการข้อมูลเชิงวิชาการ เช่น การเลือกพันธุ์พืชให้เหมาะกับพื้นที่ การจัดการดิน น้ำ และศัตรูพืชอย่างยั่งยืน

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเกษตรสู่ความยั่งยืน ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ให้กับเกษตรกร โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการอบรมหรือสาธิตเท่านั้น แต่ยังมีกระบวนการ “ขยายผล” ที่ทำให้ความรู้เหล่านั้นถูกนำไปใช้จริงในระดับชุมชน ช่องทางหลักในการขยายผลองค์ความรู้ของ ศพก. ได้แก่ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน ทำให้การถ่ายทอดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการเรียนรู้จากผู้ที่ลงมือทำจริง

การขยายผลองค์ความรู้ของ ศพก. จึงไม่เพียงแต่สร้างผลดีแก่เกษตรกรรายบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดเริ่มของการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็งในพื้นที่อย่างยั่งยืน

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่
การพัฒนางานด้านการเกษตรในอำเภอแม่สะเรียง อาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดระหว่างศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิประเทศ การทำงานร่วมกันจึงเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จ

ศพก. ทำหน้าที่เป็นจุดกลางในการประสานงาน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และลงพื้นที่ร่วมกับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ โรงเรียน หรือหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมกันวางแผนการส่งเสริมการเกษตรอย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตของชาวบ้าน การมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่นี้ ไม่เพียงส่งเสริมให้เกษตรกรมีองค์ความรู้เพิ่มขึ้น แต่ยังทำให้เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างยั่งยืน และสร้างเครือข่ายการพัฒนาเกษตรกรรมที่เข้มแข็งในระดับท้องถิ่นอีกด้วย

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

ประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนกิจกรรมของศูนย์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีหน้าที่ทั้งในด้านการวางแผน การประสานงาน และการกำกับติดตามการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ และความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

นอกจากนี้ ประธานยังทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ

ภาคประชาชน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากร ความรู้ และความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และสามารถขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

ในด้านของการเป็นแบบอย่าง ประธาน ศพก.มักเป็นเกษตรกรต้นแบบที่มีประสบการณ์ และความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงสามารถถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์จริง พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้าอบรมหรือเกษตรกรที่มาเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน การได้มีส่วนร่วมดำเนินงานในฐานะศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) นับเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของชุมชนและได้รับโอกาสในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่ ศพก. ไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ แต่เป็นพื้นที่แห่งความร่วมมือ แหล่งรวมประสบการณ์ และจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

ความภาคภูมิใจ คือ การได้เห็นเกษตรกรในชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ไปปรับใช้ในแปลงของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการลดต้นทุน หรือฟื้นฟูดินและแหล่งน้ำด้วยวิธีที่ยั่งยืน ทั้งยังเกิดเครือข่ายของเกษตรกรที่ช่วยกันส่งต่อความรู้ และแบ่งปันประสบการณ์ในชุมชน ศพก.จึงไม่ใช่แค่บทบาทที่รับผิดชอบ แต่คือบทบาทที่เติมเต็มความตั้งใจ และหัวใจของคนทำเกษตรที่อยากเห็นบ้านเกิดของตนเติบโตอย่างมั่นคง

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

เกษตรกรต้นแบบไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่นำทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังเป็น “ผู้นำชุมชน” ที่มีบทบาทสำคัญทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับพื้นที่ได้อย่างมีพลังและยั่งยืน

ในด้านความเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ เกษตรกรต้นแบบหลายคนได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ซึ่งทำหน้าที่วางแผน จัดกิจกรรม ถ่ายทอดความรู้ และประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาเกษตรในพื้นที่อย่างเป็นระบบ เกษตรกรต้นแบบในบทบาทนี้มีความรู้ และสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาได้

ในขณะเดียวกัน เกษตรกรต้นแบบยังมี ความเป็นผู้นำในแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งมาจากความไว้วางใจของเพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชน ความมีน้ำใจ พร้อมให้คำปรึกษา และเป็นแบบอย่างในการทำเกษตรอย่างพอเพียงและยั่งยืน ทำให้เกษตรกรคนอื่นเกิดแรงบันดาลใจและกล้าที่จะปรับเปลี่ยนตนเองตาม

ความเป็นผู้นำทั้งสองรูปแบบนี้หลอมรวมกันจนกลายเป็นพลังสำคัญของชุมชน ไม่เพียงส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง แต่ยังทำให้เกิดความเข้มแข็งในระดับครัวเรือนและชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรต้นแบบคือผู้นำที่แท้จริงในภาคเกษตรกรรมของไทย

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

เกษตรกรต้นแบบไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรเท่านั้น แต่ยังเป็นบุคคลที่แสดงออกถึงความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งปันเวลา แรงงาน หรือทรัพยากร เพื่อใช้เป็นแปลงเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชน

การอุทิศเวลาส่วนตัวเพื่อจัดอบรม ให้คำปรึกษา หรือพาเกษตรกรที่สนใจมาเยี่ยมชมแปลงโดยไม่หวังผลตอบแทน ขณะเดียวกัน ยังช่วยประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและทรัพยากรอย่างทั่วถึง แม้ในบางครั้งต้องหยุดงานของตนเอง หรือแบกรับค่าใช้จ่ายส่วนตัว เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การเสียสละของเกษตรกรต้นแบบจึงไม่ใช่เพียงแค่การ “ให้” แต่เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้คนรอบข้างเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือ และการพัฒนาชุมชนไปด้วยกัน ความตั้งใจจริงและความมุ่งมั่นคือพลังสำคัญที่ขับเคลื่อนให้ชุมชนเกษตรมีความรู้ เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

ความพยายามและความตั้งใจจริง สามารถบรรลุทุกจุดมุ่งหมายได้เสมอ

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

ทีมงานสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิทยาลัยชุมชนสาขาแม่สะเรียง และประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแม่สะเรียง (เกษตรกรต้นแบบ)

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

กระบวนการถอดบทเรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการถอดบทเรียนเป็นการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินงานหรือกิจกรรมของเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับปรุง พัฒนา หรือนำไปใช้ต่อไปได้ในบริบทอื่น ซึ่งการถอดบทเรียนเป็นแนวทางสำคัญในการต่อยอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ หรือศูนย์เรียนรู้ ให้สามารถเผยแพร่สู่เกษตรกรรายอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑. กระบวนการถอดบทเรียน กระบวนการถอดบทเรียนสามารถแบ่งเป็น ๕ ขั้นตอนหลัก ดังนี้

๑.๑ การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียน ระบุว่าถอดบทเรียนในเรื่องใด เช่น การลดต้นทุนการผลิต กำหนดเป้าหมายว่าจะใช้บทเรียนเพื่อพัฒนาอะไร ที่สามารถขยายผลสู่เกษตรกรรุ่นใหม่ หรือนำไปใช้ในการอบรม

๑.๒ การรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร บันทึก เอกสารรายงาน ฯลฯ ข้อมูลที่รวบรวมได้อาจเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ (ประสบการณ์ ความรู้สึก) และเชิงปริมาณ (ผลผลิต ค่าใช้จ่าย)

๑.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาประเด็นสำคัญ เช่น ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค วิธีแก้ไขและผลที่เกิดขึ้น อาจใช้การเปรียบเทียบระหว่าง “ก่อน-หลัง” หรือ “พื้นที่ที่ใช้-พื้นที่ที่ไม่ใช้”

๑.๔ การจัดทำบทเรียน สรุปลองค์ความรู้ที่ได้ในรูปแบบ บทความสื่ออบรม ควรจัดเรียงเนื้อหาให้เข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่เป็นมิตรกับผู้ใช้งาน เช่น เกษตรกรในชุมชน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการถอดบทเรียน ได้แก่

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์เกษตรกรต้นแบบอย่างเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหมาย
๒. แบบสอบถาม/แบบฟอร์มเก็บข้อมูล ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ต้นทุน ผลผลิต รายได้
๓. การสังเกตการณ์ ลงพื้นที่สังเกตการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เข้าใจขั้นตอนหรือพฤติกรรม
๔. แผนภาพความคิด ใช้จัดกลุ่มข้อมูลและเชื่อมโยงประเด็นที่สำคัญ

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตรสู่เกษตรกรในระดับพื้นที่ โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของเกษตรกรต้นแบบ และการจัดกิจกรรมในลักษณะมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

๑. ขาดความเข้าใจในแนวคิดและกระบวนการถอดบทเรียน เกษตรกรต้นแบบยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนระหว่าง "การบันทึกกิจกรรม" กับ "การถอดบทเรียน" ซึ่งทำให้ข้อมูลที่รวบรวมได้ขาดความลึกซึ้ง ไม่สามารถวิเคราะห์หาปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือบทเรียนที่แท้จริงได้

๒. ขาดทักษะในการเก็บข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล ทำให้กระบวนการเก็บข้อมูลและสรุปบทเรียนไม่ครบถ้วนหรือขาดความน่าเชื่อถือ

๓. เวลาจำกัดและการะงานประจำ เกษตรกรต้นแบบมีภารกิจหลากหลาย ทั้งการต้อนรับคณะดูงาน การดูแลแปลงสาธิต และการจัดกิจกรรมอบรม ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการดำเนินการกระบวนการถอดบทเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

๑. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการถอดบทเรียน ควรมีการจัดเวิร์กช็อปให้กับเจ้าหน้าที่เกษตรและเกษตรกรต้นแบบ ในเรื่องเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานบทเรียน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินการด้วยตนเอง

๒. พัฒนาเครื่องมือถอดบทเรียนที่ใช้งานง่าย หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำแบบฟอร์ม คู่มือ และตัวอย่างการถอดบทเรียนที่เป็นมาตรฐาน เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับบริบทของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่

๓. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและเผยแพร่ ควรส่งเสริมให้ศพก. มีการจัดเก็บข้อมูลในระบบดิจิทัล เช่น Google Drive, เว็บไซต์ศูนย์เรียนรู้ หรือแอปพลิเคชันเฉพาะ เพื่อให้สามารถเผยแพร่และเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก

การถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสกัดองค์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์จริงของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังเผชิญกับอุปสรรคทั้งด้านความเข้าใจ บุคลากร ระบบสนับสนุน และเทคโนโลยี หากมีการพัฒนาเครื่องมือที่เหมาะสม สนับสนุนทักษะของ

ผู้ปฏิบัติงาน และสร้างระบบการจัดเก็บและเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้การถอดบทเรียนเป็นกระบวนการที่สามารถยกระดับองค์ความรู้เกษตรกรไทยได้อย่างยั่งยืน

ภาคผนวก

